

roślinnej. Podobnie słabym stanem poznania odznacza się większość polskich rezerwatów torfowiskowych. Dzięki wydaniu zbiorowej publikacji o rezerwacie „Białe Ługi” nasza wiedza o chronionych torfowiskach stała się znacznie bogatsza. Z pewnością dzieło to przyczyni się do większego zainteresowania społecznego swoistym i pięknym światem torfowisk.

Do tych bardzo cennych uwag należy dodać, że poza niewątpliwymi walorami naukowymi monograficzne opracowanie rezerwatu „Białe Ługi” kryje w sobie niezwykłą wartość dydaktyczną i wychowawczą. Dzieło to może pełnić rolę podręcznika akademickiego dla wykładowców i studentów o kierunku ochrona przyrody lub biologia środowiskowa, wprowadzając zainteresowanych w tajemniczy i bogaty, a mało poznany świat mokradeł, torfowisk i bagien, tak szybko znikających z polskiego pejzażu. Nieoceniona rola torfowisk jako biotopów unikalnych elementów flory i fauny, podtrzymujących istnienie zagrożonych i ginących ekosystemów może być też ważnym czynnikiem i motywem w kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych wobec przyrody i wyrabianiu poczucia jej wartości w otoczeniu życia człowieka. Warunkiem do osiągnięcia tych celów jest dostępność książki na rynku wydawniczym. Z pewnością winna ona się znaleźć w każdej bibliotece naukowej i dydaktycznej przy uczelniach i instytutach badawczych. Książkę można nabyć w Wydawnictwie Homini, ul. Estery 3/4, Kraków, tel. (0-12) 430-74-27.

Zygmunt Denisiuk

Z PARKÓW NARODOWYCH

Certyfikat sieci „PAN Parks” dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego

Przyroda Bieszczadzkiego Parku Narodowego została po raz kolejny doceniona przez organizacje międzynarodowe. Po przeprowadzeniu oceny blisko 3000 obszarów chronionych w 39 krajach europejskich, trzy parki narodowe: Fulufjället (Szwecja), Oulanka (Finlandia) i polski Bieszczadzki PN otrzymały jako pierwsze certyfikat „PAN Parks” (Protected Areas Network of Parks) – tworzonej obecnie elitarnej sieci parków narodowych.

Inicjatywa „PAN Parks” powstała w 1997 r. jako projekt Światowego Funduszu dla Przyrody (World Wide Found for Nature – WWF), do którego dołączyła później holenderska organizacja turystyczna Molecaten Groep. Trwająca do 2002 r. faza przygotowawcza objęła opracowanie kryteriów typowania i weryfikacji obszarów chronionych oraz zorganizowanie struk-

tur samej instytucji. Celem „PAN Parks” jest umiejętne łączenie potrzeb ochrony przyrody i turystyki w skali Europy i stworzenie europejskiej sieci obszarów chronionych, w których zrównoważony rozwój turystyki stanowiłby finansowe wsparcie działań dla dobra natury. Jest to odpowiedź na rosnące zainteresowanie turystów dużymi obszarami o dobrze zachowanej, w znacznym stopniu naturalnej przyrodzie. Znak „PAN Parks” ma świadczyć o wybitnych walorach przyrodniczych, wysokim standardzie usług turystycznych i wzorowym zarządzaniu. Z uwagi na wymagania życiowe dużych drapieżników obszar aspirujący do wspomnianej sieci powinien liczyć co najmniej 20 tys. ha.

Zadaniem sieci „PAN Parks” jest przede wszystkim:

- 1) rozwój sieci dobrze zarządzanych obszarów chronionych,
- 2) promocja obszarów znanych wśród Europejczyków z nadzwyczajnych wartości przyrodniczych,
- 3) organizacja wyjazdów w miejsca, które „trzeba zobaczyć” zapewniając jednocześnie odpowiednią jakość usług w zakresie turystyki przyrodniczej,
- 4) działania społeczne i polityczne na rzecz obszarów chronionych, stymulujące korzyści ekonomiczne dla społeczności lokalnych,
- 5) pozyskiwanie funduszy przez administrację parków narodowych oraz tworzenie nowych miejsc pracy dla mieszkańców tych terenów.

Tworzenie sieci obszarów chronionych „PAN Parks” jest rezultatem realizowanej od kilku lat strategii WWF wspierania ochrony dużych obszarów, znaczących dla ochrony bioróżnorodności Ziemi (Witkowski 1999). Opracowany pod koniec lat dziewięćdziesiątych pod auspicjami WWF program ochrony ekoregionu Karpat zaowocował obecnie włączeniem Bieszczadzkiego PN do sieci „PAN Parks”. Innym karpaccim obszarem chronionym aspirującym do tej sieci jest, leżący w Karpatach Południowych, rumuński Park Narodowy „Retezat”. Natomiast spośród polskich obszarów chronionych kandydują jeszcze: Biebrzański PN oraz, zajmujący „zaledwie” 10504 ha, Białowieski PN.

Liczący obecnie około 30 tysięcy hektarów Bieszczadzki PN jest największym polskim górskim parkiem narodowym i jednocześnie jednym z bardziej dostrzeganych i docenianych w świecie. W 1992 r. wraz ze słowackim parkiem narodowym „Połoniny” uzyskał certyfikat UNESCO „MaB” i status transgranicznego rezerwatu biosfery „Karpaty Wschodnie”, który w siedem lat później został powiększony o leżące na Ukrainie: Użański PN i Nadszański PK. Tym samym Bieszczadzki PN stał się najważniejszą częścią pierwszego na świecie, Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie”, skupiającego obszary chronione należące do trzech państw (Denisiuk, Stoyko 2000). We wrześniu 1998 r. Bieszczadzki PN został uhonorowany „Dyplomem Europejskim” przyznawanym przez Radę Europy. W Polsce to prestiżowe wyróżnienie posiada tylko Białowieski PN.

Można się zastanawiać, czym pomysł „PAN Parks” różni się od innych inicjatyw dotyczących obszarów chronionych. W przypadku rezerwatów biosfery, zorientowanych na ochronę wartości przyrodniczych i krajobrazowych, ważnym celem statutowym jest realizowanie interdyscyplinarnych badań, stanowiących podstawę naukową do racjonalnego użytkowania i ochrony zasobów przyrodniczych. Sieć rezerwatów biosfery powinna być wykorzystywana w monitoringu oraz innych obserwacjach, do których wzywa program „MaB”. Natomiast organizowana pod auspicjami WWF sieć „PAN Parks” koncentruje się wyłącznie na dwóch dziedzinach: ochronie przyrody i turystyce. Uruchomiony przez „PAN Parks” fundusz małych grantów ma za zadanie wspierać racjonalne, w zgodzie z naturą udostępnianie terenu do potrzeb turystyki, czyli tzw. strategię zrównoważonego rozwoju turystyki.

Bieszczadzki PN może liczyć na finansowe wsparcie rozwijanej tzw. turystyki w siodle, bazującej na hodowanych tu koniach huculskich. Ponadto na terenie Parku Krajobrazowego Doliny Sanu, a więc w strefie przejściowej polskiej części rezerwatu biosfery „Karpaty Wschodnie”, w okolicach Lutowisk ma powstać wzorcowa wioska agroturystyczna. Część jej dochodów ma być przekazywana na rzecz Bieszczadzkiego PN. Należy podkreślić, że certyfikaty „PAN Parks” nie są przyznawane bezterminowo, lecz będą weryfikowane w pięcioletnich okresach, co na pewno jest czynnikiem dopingującym do prawidłowego gospodarowania. Protektorat WWF rokuje nadzieję, że włączenie do sieci „PAN Parks” będzie dla przyrody Bieszczadzkiego PN źródłem wymiernych korzyści, a nie dodatkowych problemów wynikających ze zwiększonego ruchu turystycznego.

Andrzej K a l e m b a, Joanna Korzeniak

PIŚMIENNICTWO

Denisiuk Z., Stoyko S. M. 2000. *The East Carpathians Biosphere Reserve* (Poland, Slovakia, Ukraine). W: *Biosphere Reserves on Borders*. Nat. UNESCO-MaB Comm. Warszawa: 78–93.

Witkowski Z. 1999. Światowy Fundusz dla Przyrody (WWF) stwarza nowe możliwości ochrony Karpat. *Chrońmy Przyr.* Ojcz. 55, 4: 72–73.